

Wasiuta, Sebastian

"Kognitywizm w poetyce i stylistyce",
red. Grażyna Habrajska, Joanna
Ślósarska, Kraków 2006 : [recenzja]

Etnolingwistyka 20, 439

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

i wędrówki idei. Omówiono tu pojęcia konotacji semantycznej (Ryszard Tokarski), metonimii (Bogusław Bierwiaczonek), figury i tła (Danuta Stanulewicz) oraz tendencje prekognitywne (semantyka ram — artykuł Michała Posta, a także prace Dwighta Bolingera, w których polemizował on z tezami generatywistów — artykuł Olgi Sokołowskiej). W części trzeciej — najobszerniejszej — opublikowano teksty poświęcone związkowi kognitywizmu z innymi naukami i dziedzinami. Analizom tekstów literackich poświęcili artykuły Masako Hiraga, Reuven Tsur i Marek Kuźniak. Alina Kwiatkowska prezentuje zastosowanie kognitywizmu do badań nad sztuką. Teksty Kazimierza Sroki, Tima Rohrera i Bogusława Bierwiaczonek dotyczą związków z nauką o religii i neurobiologią.

SW

Kognitywizm w poetyce i stylistyce. Red. Grażyna Habrajska, Joanna Ślósarska. Kraków: Universitas, 2006, 176 s.

Książka stanowi zbiór jedenastu artykułów, których autorzy aplikują metody i pojęcia wypracowane w ramach językoznawstwa kognitywnego do analizy tekstu. W konsekwencji zatem czytelnik otrzymuje prezentację wzajemnie dopełniających się, interdyscyplinarnych ujęć tego typu analizy. Barbara Lewandowska-Tomaszczyk w artykule *Konstruowanie znaczeń i teoria stapiania* (s. 7–35) omawia teorię amalgamatów pojęciowych, uznając za elementy pozwalające na komunikowanie się: umysłowe procesy metaforyzacji i metonimizacji, scenariusze zachowań, zasady kategoryzacji zjawisk. Tomasz P. Krzeszowski (*Czy istnieją niemożliwe metafory? — kilka uwag o ograniczeniach metaforyzacji*, s. 37–46) stwierdza, że metafora nie może funkcjonować w obrębie pojęć syntetycznych, z kolei w zakresie pojęć analitycznych nie może naruszyć domeny docelowej ani „ładunku aksjologicznego”, zaś żadnym ograniczeniom nie podlega w ramach pojęć jednostkowych, dopóki nie staną się one konwencjonalne. Iwona Nowakowska-Kempna (*Słowo poetyckie w badaniach kognitywnych*, s. 47–56) rozważa propozycje, które paradygmat kognitywny oferuje badaniom tekstów literackich. W części materiałowej autorzy podejmują problematykę podmiotu w esejach Zbigniewa Herberta (Agnieszka Będkowska-Kopeczyk, Michał Kopeczyk), koncepcji Fauconnierowskich przestrzeni mentalnych w analizie dwu wierszy Wisławy Szymborskiej (Agnieszka Libura), problematykę przestrzeni w analizie Miłoszowej ekfrazy *Turner* (Dorota Korwin-Piotrowska), metafor konceptualnych w utworach poetyckich Juliana Tuwima, Jana Lechonia, Leopolda Staffa i Kazimierza Wierzyńskiego (Barbara Grzeszczuk), stylu francuskiego przekładu *Sonetów krymskich* Adama Mickiewicza (Ewa Sławkowa), językowego obrazu muzyki w poezji (Ewa Bilas), stereotypu językowego smoka w literaturze fantasy (Natalia Lemann) oraz komizmu w komunikacji literackiej (Aleksander Głowczewski).

SW

Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, *Wzorce tekstów ustnych w perspektywie etnolingwistycznej*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2007, 452 s.

Autorka przyjmuje rozumienie tekstu jako jednostki językowo-komunikacyjnej. We wstępie omawia dotychczasowe ujęcia tekstu i kryteriów tekstowości, a także opowiada się za powiązaniem problematyki tekstologicznej z etnolingwistyką, uwzględniając bogaty dorobek słowiańskiej tekstologii folklorystycznej. Za punkt wyjścia i inspirację do badań wzorców tekstów ustnych służą autorce koncepcje Włodzimierza Proppa (kombinatoryka funkcji), Jurija Łotmana (porządek tekstu jako odzwierciedlenie porządku świata), teoria klisz językowych Grigorija Piermiakowa, teoria oralizmu Alberta Lorda oraz teza Teuna A. van Dijka o odwzorowywaniu modelu ludzkiego umysłu przez model tekstu. Część I monografii poświęcona została zagadnieniom teoretycznym — rekonstrukcji (z wykorzystaniem definicji kognitywnej) rozumienia tekstu przez użytkowników języka, wyznacznikom